

Sygn. akt VU 273/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2016 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSO Urszula Sipińska-Sęk

Protokolant st. sekr. sądowy Zofia Aleksandrowicz

po rozpoznaniu w dniu 15 września 2016 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z wniosku W. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania W. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 18 lutego 2016 r.

zmienia zaskarżoną decyzję i przyznaje wnioskodawcy W. K. prawo do emerytury z dniem 1 lutego 2016 roku.

V U 273/16

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z dnia 18 lutego 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił wnioskodawcy W. K. prawa do emerytury podnosząc, że nie udowodnił wymaganego 15 - letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W odwołaniu z dnia 3 marca 2016 roku W. K. wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie mu prawa do emerytury. Podniósł, że w okresie zatrudnienia w Hucie (...) w P. tj. od dnia 16 października 1974 roku do dnia 18 czerwca 1977 roku pracował jako tokarz wykonując prace polegające na wykańczaniu odlewów żeliwnych, która to praca była pracą w szczególnych warunkach wymienioną w wykazie A dziale III poz. 23 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu Oddział podniósł, iż odmówiono zaliczenia wnioskodawcy do pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w Hucie (...) w P. od dnia 16 października 1974 roku do dnia 18 czerwca 1977 roku, bowiem wnioskodawca nie przedłożył świadectwa pracy w warunkach szczególnych, ani żadnych innych dokumentów potwierdzających zatrudnienie w warunkach szkodliwych. Ponadto organ rentowy podniósł, że praca na stanowisku tokarza nie jest pracą w warunkach szczególnych, ponieważ nie została wymieniona w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku.

**Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
ustalił następujący stan faktyczny :**

W. K., urodzony (...), w dniu 3 lutego 2016r. złożył wniosek o emeryturę. Wnioskodawca był członkiem otwartego funduszu emerytalnego, ale wniósł o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE na dochody budżetu państwa.

(dowód: wniosek o emeryturę- k.1-4 akt emerytalnych)

Na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca legitymował się okresem ubezpieczenia w wymiarze 28 lat, 2 miesięcy i 21 dni oraz stażem pracy w warunkach szczególnych wynoszącym **13 lat i 27 dni** (okres zatrudnienia w (...) S.A. w B. od dnia 1 lipca 1983 roku do dnia 31 lipca 1989 roku oraz od dnia 1 października 1990 roku do dnia 31 grudnia 1998 roku, z wyłączeniem okresów zasiłków chorobowych po dniu 1 stycznia 1991 roku.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. nie zaliczył wnioskodawcy do pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Hucie (...) w P. od dnia 16 października 1974 roku do dnia 18 czerwca 1977 roku.

(dowód: decyzja ZUS k. 19 akt emerytalnych, odpowiedź na odwołanie- k. 6-7 akt)

W spornym okresie od dnia 16 października 1974 roku do dnia 18 czerwca 1977 roku wnioskodawca pracował w Hucie (...) w P. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku tokarza.

(dowód: świadectwo pracy - k. 7 akt ZUS W. K. II)

Huta (...) w P. zajmowała się produkcją szkła gospodarczego. Wnioskodawca pracował w całym spornym okresie w wydziale mechanicznym jako tokarz.

Do stałych obowiązków wnioskodawcy należała obróbka żeliwnych form, które przychodziły na oddział mechaniczny z odlewni. Żeliwne formy były wykorzystywane do produkcji szkła tj. klosze pod owoce, kieliszki, wazon. Przez pierwsze półtora roku wnioskodawca zajmował się obróbką żeliwnych płyt tzw. szajb. S. to żeliwne okrągłe płyty o średnicy 120 cm służące do docierania i polerowania szkła. Później wnioskodawca zajmował się nie tylko obróbką szajb, ale także wykańczaniem żeliwnych form pod kieliszki i szklanki. Praca wnioskodawcy polegała na obróbce odlewu (formy) specjalnym nożem tokarskim. W ten sposób nadaje się formie kształt. Następnie wnioskodawca musiał wyfazować formę w środku. Praca przy obróbce szajb praca polegała tylko na obrobieniu ich nożem tokarskim. Przy wykańczaniu form służących do produkcji szkła wnioskodawca oprócz ich obróbki nożem tokarskim musiał je wyfazować także wewnątrz. Wnioskodawca wytaczał wewnątrz otwory kształtowe przy pomocy noży profilowych lub widłowych. Praca przy formach służących do wytwarzania szkła wymagała większej precyzji. W hali gdzie pracował wnioskodawca było bardzo duże zapylenie pyłami szkodliwymi z żeliwa. Pracownicy otrzymywali dodatek szkodliwy, mleko i posiłek regeneracyjny.

(dowody: zeznania świadków M. T. – protokół z rozprawy z dnia 15 września 2016 roku od minuty 4:29 do minuty 9:45, od minuty 20:33 do minuty 24:37, zeznania świadka I. P. – protokół z rozprawy z dnia 15 września 2016 roku od minuty 9:45 do minuty 18:55, zeznania świadków M. T. i I. P. – protokół z rozprawy z dnia 15 września 2016 roku od minuty 33:57 do minuty 41:47, zeznania wnioskodawcy W. K. od minuty 26:09 do minuty 33:57)

Pracodawca nie wystawił wnioskodawcy za wyżej wymieniony okres zatrudnienia świadectwa pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (okoliczność bezsporna).

Sąd Okręgowy dokonał oceny dowodów i zważył co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do art. 184 ust 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. w dniu 1 stycznia 1999 r.) osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy— w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (ust. 2).

W świetle powyższych regulacji żądanie wnioskodawcy należało zatem rozpoznać w aspekcie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 z późn. zm.), zwanego dalej rozporządzeniem. Z treści § 4 tego rozporządzenia wynika, iż pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w Wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1. osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
2. ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Ten „wymagany okres zatrudnienia” to okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia (§ 3 rozporządzenia), natomiast pracą w warunkach szczególnych jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tegoż aktu (§ 1 i § 2 rozporządzenia).

Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Prawidłowe rozumienie pojęcia pracy w szczególnych warunkach nie jest możliwe bez wnikliwej analizy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Z zestawienia § 1 i 2 tegoż rozporządzenia wynika, że pracą w szczególnych warunkach jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tego aktu. Warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku pracy nie wykonuje czynności pracowniczych nie związanych z tym stanowiskiem pracy, ale stale, tj. ciągle wykonuje prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00, OSNAP 2002/11/272).

Okresy pracy w warunkach szczególnych, stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia lub w świadectwie pracy.

W przedmiotowej sprawie kwestią sporną między stronami było to, czy wnioskodawca posiada wymagany 15-letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach. Spełnienie pozostałych przesłanek nie było przedmiotem sporu, a jednocześnie nie budzi żadnych wątpliwości - wnioskodawca ma wymagany okres zatrudnienia, to jest 25 lat, w dniu

31 marca 2015 r. ukończył 60 lat i wniósł o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE na dochody budżetu państwa.

Wnioskodawca nie dysponował świadectwem wykonywania pracy w szczególnych warunkach. To zatem na nim spoczywał ciężar wykazania szczególnych warunków pracy. Wnioskodawca sprostał temu ciężarowi.

Dokonując ustaleń w zakresie charakteru pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w spornym okresie od dnia 16 października 1974 roku do dnia 18 czerwca 1977 roku w Hucie (...) w P. Sąd oparł się na zeznaniach świadków M. T. oraz I. P.. Świadczy w spornym okresie pracowali razem z wnioskodawcą, a zatem dysponowali bezpośrednią i szczegółową wiedzą co do codziennych obowiązków wnioskodawcy. Tym bardziej, że I. P. był tak jak wnioskodawca tokarzem, a M. T. był jego brygadziwą. Świadczy potwierdzili zeznania wnioskodawcy, że będąc zatrudniony na stanowisku tokarza wykonywał prace polegające na obróbce żeliwnych form. W pierwszym okresie (około 1,5 roku) wnioskodawca zajmował się obróbką żeliwnych tarcz tzw. szajb służących do szlifowania szkła. S. formował nożem tokarskim. W następnym okresie skarżący oprócz obróbki szajb zajmował się także obróbką żeliwnych form pod wazony, kieliszki, szklanki. Prace te polegały na obróbce form nożem tokarskim celem nadania im kształtu i fazowaniu form w środku.

Biorąc pod uwagę złożone w sprawie zeznania świadków i wnioskodawcy co do codziennych warunków pracy i sposobu organizacji pracy w zakładzie oraz dokumenty pracownicze Sąd uznał, że praca wnioskodawcy w Hucie (...) w P. w okresie od dnia 17 października 1974 roku do dnia 18 czerwca 1977 roku polegająca na wykonywaniu stale i w pełnym wymiarze czasu prac przy wykańczaniu (obrabianiu) żeliwnych form, była pracą o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości. Świadczy o tym nie tylko zakres obowiązków, charakter pracy, ale także warunki w jakich praca była świadczona. Wnioskodawca pracował w dużym, szkodliwym dla zdrowia zapyleniu. Z tytułu szkodliwych warunków pracy otrzymywał specjalny dodatek, mleko oraz posiłki regeneracyjne. Prace, które wykonywał wnioskodawca objęte są zakresem prac w szczególnych warunkach wymienionych w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku - wykaz A dział III „w hutnictwie i przemyśle metalowym” pod poz. 23 tj. prace przy wybijaniu, oczyszczania i wykańczania odlewów (poz.23).

Dodatkowo należy podnieść, iż świadek I. P., który wykonywał takie same jak wnioskodawca prace w Hucie (...) "H." w P. otrzymał od pracodawcy w dniu 30 czerwca 1998r. świadectwo pracy w warunkach szczególnych, w którym pracodawca zaświadczył, że w okresie od 27 sierpnia 1970r. do 21 października 1971r. oraz od 29 października 1973r. do 30 czerwca 1998r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A dział III, poz. 23, 25 pkt 8 wykazu stanowiącego załączniki nr 1 do zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z dnia 7 lipca 1987r. Organ rentowy nie kwestionował szczególnych warunków pracy świadka, gdyż decyzją z dnia 19 listopada 2012r. przyznał mu prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym (k. 22 akt emerytalnych I. P.).

Organ rentowy nadto błędnie odliczył skarżącemu od uznanego stażu pracy w szczególnych warunkach przypadające po dniu 14 listopada 1991r. zasiłki chorobowe.

Podstawą prawną przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury jest art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym ubezpieczonemu przysługuje prawo do emerytury pod warunkiem spełnienia przesłanek do jej nabycia, za wyjątkiem wieku emerytalnego, w dniu 1 stycznia 1999r. Oznacza to, że do obliczenia stażu pracy w warunkach szczególnych stosuje się przepisy obowiązujące w dacie 1 stycznia 1999r., co wprost wynika z treści art. 184 ustęp 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W myśl bowiem tego przepisu ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura, jeżeli **w dniu 1 stycznia 1999r.** osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze **wymaganym w przepisach dotychczasowych** do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn. O tym jakie okresy pracy zalicza się do pracy w szczególnych warunkach stanowi art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Brzmienie tego przepisu zmieniło się w dniu 1 lipca 2004r. Wówczas do art. 32 ustawy został dodany ustęp 1a, zgodnie z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się:

- okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa,

- okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego.

Zmiana brzmienia art. 32 ustawy z dnia 1 lipca 2004r. nie dotyczy jednak sposobu obliczania stażu pracy osób ubiegających się o emeryturę na podstawie art. 184 ustawy.

W stosunku bowiem do tych osób staż pracy w szczególnych warunkach ustala się na dzień 1 stycznia 1999r według przepisów dotychczasowych, a zatem w ich brzmieniu w dniu 1 stycznia 1999r. W tej dacie art. 32 ustawy nie zawierał zapisu o nie uwzględnianiu do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Z tych względów okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego przypadające w trakcie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub charakterze, podlegają zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych ubezpieczonym ubiegającym się o emeryturę na podstawie art. 184 ustawy także, gdy przypadają one po dniu 14 listopada 1991r.

Wzajemny stosunek art. 184 i 32 ust 1 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS był wielokrotnie badany przez Sąd Najwyższy, który orzekł, że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999r. okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach określonego w art. 184 ustawy wyklucza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a ustawy. Sąd Najwyższy uznał, że sytuacja osób wymienionych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega właśnie na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Uwzględniając, że ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz także zyskiwać wzmocnienie w prawie, Sąd Najwyższy stwierdził, że funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania zatrudnienia w warunkach szczególnych przed 1 stycznia 1999r.

W przepisie tym ustawodawca utrzymał sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego i ogólnego i zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym; przez wydanie tego przepisu nastąpił stan związania, tj. zobowiązania się przez Państwo do powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w istniejące prawo tymczasowe. Wobec tego przewidziana w ustawie ekspektatywa prawa do emerytury nie mogła wygasnąć na skutek nowej regulacji ustalania stażu zatrudnienia. Gwarancji przyszłego prawa do emerytury złożonej wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy, ustawodawca nie mógł już naruszyć przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia. Stąd ocena, że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. określonego w art. 184 ustawy okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 r. Pogląd ten – zdaniem Sądu Najwyższego - wzmacnia treść art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej, odsyłająca w zakresie warunków emerytalnych do przepisów dotychczasowych (obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1999 r.) (tak por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010r., II UK 313/09, OSNP 2011, nr 19-20 poz. 260, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011r. , I UK 12/11, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2012r. , I UK 367/11).

W świetle powyższych rozważań brak było podstaw do nie uwzględnienia przy obliczaniu szczególnego stażu pracy przez organ rentowy okresów niewykonywania przez skarżącego pracy w okresach, za które otrzymał on wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, przypadających w okresie wykonywania pracy w szczególnych warunkach tj. w okresie od 15 listopada 1991r. do 31 grudnia 1998r. , które wynoszą ponad 15 miesięcy (karta przebiegu zatrudnienia – k. 18 akt emerytalnych) .

Doliczenie skarżącemu do szczególnego stażu pracy przypadających po 14 listopada 1991r. okresów niewykonywania pracy, za które otrzymał on wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w łącznym wymiarze 1 roku i 3 miesięcy oraz spornego okresu od 16 października 1974r. do 18 czerwca

1977r. do uwzględnionego już przez organ rentowy stażu pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 13 lat 27 dni, skutkuje tym że wnioskodawca spełnia przesłankę 15 – letniego stażu pracy w szczególnych warunkach.

Biorąc pod uwagę, iż wnioskodawca spełnił jednocześnie pozostałe wymagane przepisami rozporządzenia warunki, to jest ukończył 60 lat, jego łączny okres zatrudnienia składkowy i nieskładkowy wyniósł ponad 25 lat, należy uznać, że wydana przez organ rentowy decyzja jest błędna, a żądanie wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury z pierwszym dniem miesiąca, w którym złożył on wniosek o emeryturę, gdyż z tym dniem została spełniona ostanía przesłanka, od której to prawo było uzależnione.

Z tych też względów, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.